

TRADIČNÁ ĽUDOVÁ KULTÚRA V REGIÓNOCH KSK

VYBRANÉ AKTIVITY

Základom našej identity je kultúra, ktorú vytvorili, ktorou žili a dodnes žijú najstaršie vrstvy obyvateľstva. Je zdrojom historického vedomia, patriotizmu a vzdelanosti, poznávania kultúrnej rozmanitosti.

Tradiície, ktoré prežívajú v bežnom živote a v kultúre – najmä v záujmovo-umeleckej činnosti jednotlivcov a kolektívov – sú tým, čo nás odlišuje a identifikuje od iných národov sveta.

TRADIČNÁ ĽUDOVÁ KULTÚRA

Tradičná ľudová kultúra predstavuje bohatý poklad jedinečných a pôvodných kultúrnych javov a prejavov, ktoré vznikali a prežívali predovšetkým vo vidieckom prostredí, prenášali sa z generácie na generáciu ústnym podaním, napodobňovaním, ale aj písomnou formou. Odborná literatúra vníma tradičnú ľudovú kultúru v dvoch podobách – primárnej a sekundárnej.

Tradičná ľudová kultúra, ktorá vznikla a vyvíjala sa prostredníctvom kontaktnej komunikácie v prirodzenom prostredí predstavuje primárnu podobu, teda reálnu ľudovú kultúru.

Umelecky spracované javy, ktoré sú vedome štylizované a žijú v súčasnom prostredí a prenášajú sa predovšetkým inštitucionálnou komunikáciou, tvoria sekundárnu podobu tradičnej ľudovej kultúry.

Kým sekundárna podoba má veľkú podporu v sieti regionálnych kultúrnych organizácií po celom Slovensku, primárnej podobe chýba systematická inštitucionálna podpora. Cieľom Kultúrneho centra Údolia Bodvy a Rudohoria, ktoré má krajskú pôsobnosť v oblasti všeobecnej kultúrno-osvetovej činnosti a v oblasti tradičnej ľudovej kultúry, je priniesť nové formy do vzdelávacieho procesu a šíriť reálnu tradičnú ľudovú kultúru so znakmi, ktoré vznikali a zachovali sa vo svojom prirodzenom prostredí.

KRAJSKÁ PÔSOBNOSŤ V OBLASTI TLĽK

Košický samosprávny kraj (KSK) má vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti sedem zariadení pre kultúrno-osvetovú činnosť so všeobecným zameraním. Hlavným poslaním týchto zariadení je realizácia kultúrno-osvetovej činnosti v kraji, poskytovanie poradenských a metodických služieb, organizovanie tvorivých aktivít v oblasti vzdelávania, záujmovo-umeleckej činnosti, výstavnej činnosti a v neposlednom rade vo veľmi širokej oblasti tradičnej ľudovej kultúry.

Krajskú pôsobnosť v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti vykonáva od roku 2015 v zmysle zákona č. 189/2015 Z. z. Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria so sídlom v Moldave nad Bodvou (KCÚBaR). Ako vybrané kultúrno-osvetové zariadenie plní úlohy a vystupuje ako krajské stredisko pre oblasť osvetovej činnosti, vrátane oblasti tradičnej ľudovej kultúry. Okrem komplexu aktivít regionálneho osvetového zariadenia so všeobecnou činnosťou ale i špecializovanou astronomickou činnosťou v 44 obciach, vykonáva aj krajskú koordinačnú činnosť v oblasti uchovávania, ochraňovania a sprístupňovania hodnôt hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva pre ostatné kultúrno-osvetové zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK.

Kultúrne centrum realizuje podujatia s cieľom naplňovania rámcového dokumentu Konceptie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru v KSK s dôrazom na vzdelávanie širokej odbornej i laickej verejnosti. Organizácia sa v súčasnosti sústreďuje hlavne na tanečný folklór, pričom ostatné oblasti tradičnej ľudovej kultúry sú zastúpené jednotlivými regionálnymi kultúrno-osvetovými zariadeniami v KSK.

KULTÚRNO-OSVETOVÉ ZARIADENIA SO VŠEOBECNÝM ZAMERANÍM

KULTÚRNE CENTRUM ÚDOLIA BODVY A RUDOHORIA (KCÚBaR)

organizácia s krajskou pôsobnosťou

Sídlo organizácie: Hlavná 52, 045 01 Moldava nad Bodvou

Pracovisko Košice, Hrnčiarska 9, 040 01 Košice

Pracovisko Medzev, Hvezdáreň a planetárium, Štóska 174, 044 25 Medzev

www.kcubar.sk

KULTÚRNE CENTRUM ABOVA (KCA)

044 45 Bidovce 206

www.kulturaabova.sk

KULTÚRNE CENTRUM MEDZIBODROŽIA A POUŽIA (KCMaP)

Bol'ská 41, 077 01 Kráľovský Chlmec

www.kcmap.sk

MÚZEUM A KULTÚRNE CENTRUM JUŽNÉHO ZEMPLÍNA (MaKCJZ)

M.R. Štefánika 257/65, 075 01 Trebišov

www.muzeumtv.sk

GEMERSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO (GOS)

Betliarska 8, 048 01 Rožňava

www.gos.sk

SPIŠSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO (SOS)

Zimná 47, 052 01 Spišská Nová Ves

www.osvetasnv.sk

ZEMPLÍNSKE OSVETOVÉ STREDISKO (ZOS)

Gorkého 1, 071 01 Michalovce

Detašované pracovisko Sobrance, Štefánikova 23, 073 01 Sobrance

www.zosmi.sk

VYBRANÉ AKTIVITY V RÁMCI TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY V KSK:

- ③ PLATFORMA TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY V KSK
- ③ VZDELÁVACIE A VOĽNOČASOVÉ AKTIVITY
- ③ METODICKÉ VZDELÁVANIE
- ③ ANTOLOGIA FOLKLÓRU
- ③ POSTUPOVÉ SÚŤAŽE
- ③ PREZENTÁCIA FOLKLÓRU REGIÓNOV KSK
- ③ TANEČNÉ DOMY S POUŽITÍM METODIKY UNESCO
- ③ DOM TRADIČNEJ KULTÚRY GEMERA
- ③ FESTIVALY

PLATFORMA

tradičnej ľudovej kultúry v KSK

Platforma tradičnej ľudovej kultúry pozostáva z členov a vedúcich folklórnych kolektívov v Košickom kraji, ktorí sa pravidelne stretávajú. Vyjadrujú svoje názory, potreby a požiadavky na podujatia, vzdelávacie aktivity a ďalšie možnosti prezentácie tradičnej ľudovej kultúry. KCÚBaR sa pri organizovaní všetkých svojich podujatí snaží naplniť potreby vyslovené týmto poradným orgánom.

K naplneniu prvotného cieľa starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru v oblasti folklóru je nevyhnutné venovať sa vyhľadávaniu, uchovávaniu a zvelaďovaniu kultúrnych hodnôt, výchove a vzdelávaniu fundovaných metodikov s potrebnou odbornosťou pre vedenie obľúbených aktivít, ako sú školy tanca, tanečné domy, tvorivé dielne.

VZDELÁVACIE A VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Ak majú byť starostlivosť a informovanosť o tradičnú ľudovú kultúru komplexné, je potrebné začať od najmladšej generácie a hľadať možnosti ako dostať šírenie hodnôt tradičnej ľudovej kultúry do základných škôl. KCÚBaR pravidelne organizuje tanečné workshopy s pozitívnou odozvou priamo od zúčastnených žiakov a pedagógov, ktorí si cenia kvalitu, rôznorodosť a jedinečnosť ponúknutých predstavení. V neposlednom rade je veľkým prínosom pohodlie, ktoré si vďaka „dovezenému“ charakteru aktivít môžu pedagógovia a žiaci užívať.

Konkrétne vzdelávacie voľnočasové aktivity (tanečné domy, hudobné a tanečné kurzy, tvorivé dielne, workshopy, školy tanca) naplňujú predovšetkým tieto ciele:

- ☉ Osvojiť si tanečné, hudobné, spevácke zručnosti
- ☉ Dosiahnuť kvalitatívne vyrovnanú úroveň javiskového prejavu
- ☉ Poskytnúť alternatívnu formu voľnočasových aktivít
- ☉ Formovať sociálne interakcie
- ☉ Zabezpečiť stabilné zloženie porotcov na nižšie kolá postupových súťaží

Workshopy vedú pedagógovia a lektori s bohatými skúsenosťami v oblasti tradičnej ľudovej kultúry.

METODICKÉ VZDELÁVANIE

Vzdelávacie kurzy sú určené pre vedúcich folklórnych kolektívov, pre pedagógov ľudového tanca, pre pedagógov základných, stredných a umeleckých škôl, ako aj pre členov folklórnych kolektívov a pre laickú verejnosť. Témou vzdelávacích kurzov je metodika folklóru: metodika ľudového tanca, odievania na javisku, metodika ľudového spevu, spôsob výberu hudby k jednotlivým tancom, choreografia atď. Prednášajúcimi sú odborní pedagógovia zo Slovenska ale aj z Maďarska.

Potreba uskutočnenia takýchto metodických kurzov vychádza priamo od vedúcich folklórnych kolektívov prostredníctvom Platformy tradičnej ľudovej kultúry, ktorá zasadá pravidelne z iniciatívy KCÚBaR alebo samotných vedúcich. Cieľom týchto kurzov je umožniť vzdelávanie, nadobudnutie vedomostí, zručností, schopností pre zúčastnených, a zároveň dosiahnuť skvalitnenie úrovne kolektívov a ich javiskového prejavu.

FÓRUM TL'K

Vzdelávacie aktivity sú spojené s rôznymi besedami, konferenciami, workshopmi na témy z oblasti tradičnej ľudovej kultúry, ktoré sa konajú v rámci regionálnych kultúrnych podujatí. Napr. v roku 2017 bolo súčasťou festivalu šicKE-košicKE aj fórum tradičnej ľudovej kultúry, ktoré zahŕňalo o. i. aj prezentáciu publikácie „Dom, v ktorom sa tancuje“ k životnému jubileu špičkového uznávaného folkloristu z nášho regiónu, choreografa FS Železiar Vladimíra Urbana, zaujímavú prednášku lektora ÚĽUV Mgr. Ľudovíta Cehelského o gajdách, gajdošskej muzike a o zabudnutom remesle spracovania rohoviny, ďalej odbornú prednášku Mgr. Jany Ambrózovej, PhD. z Katedry etnológie a folkloristiky FF UKF v Nitre na tému „Ľudová hudba on-line“, po ktorej nasledovala živá debata. Program spestrili vystúpenia košických folklórnych kolektívov. Záujem bol mimoriadne veľký, ohlasy maximálne pozitívne, čo znamená, že nastúpená cesta v oblasti vzdelávacích aktivít je správna.

ANTOLÓGIA FOLKLÓRU

Essencia – Antológia folklóru Košického kraja je ťažiskové podujatie KCÚBaR v rámci krajskej pôsobnosti. Organizuje sa s dvojročnou periodicitou. *Essencia* je odborným podujatím, nesúťažnou prehliadkou pestrej choreografickej tvorby folklórnych kolektívov z územia Košického samosprávneho kraja. Cieľom je zmapovanie tanečných prejavov, porovnanie autentických podôb a ich štylizácie, spracovanie materiálu do choreografickej podoby, porovnanie choreografických smerov a choreografickej tvorby jednotlivcov a kolektívov na území Slovenska.

Na prvom ročníku *Essencie* v roku 2015 sa predstavili kolektívy z Košického kraja, ktoré boli vybrané na základe zaslaných DVD nahrávok so svojimi súťažnými choreografiami. Po ich vystúpeniach nasledoval rozborový seminár o predvedených choreografiách s odbornou porotou zo Slovenska a Maďarska. V galaprograme podujatia sa predstavil hosť z Budapešti, profesionálne tanečné zoskupenie *Fitos Dezső Társulat* s programom *Emigration*. Tanečné divadlo ukázalo jeden z inovatívnych choreografických smerov.

V roku 2017 KCÚBaR pozvalo na toto podujatie semifinalistov a finalistov televíznej show *Zem spieva* z Košického kraja, ako aj víťazov krajských kôl postupových súťaží záujmovo-umeleckej činnosti v oblasti tradičnej ľudovej kultúry. Po veľkom úspechu diváci opäť mohli vidieť v galaprograme zoskupenie *Fitos Dezső Társulat* v spolupráci so *Szentendre Táncgyüttes* s programom *Zmílovanie*.

POSTUPOVÉ SÚŤAŽE

Vyhlasovateľom postupových súťaží je Národné osvetové centrum. Základnou úrovňou sú regionálne kolá, z ktorých najlepší interpreti a kolektívy ďalej postupujú na krajské kolo súťaže. Najvyššou úrovňou je celoštátna súťaž a prehliadka. NOC organizuje v spolupráci s krajskými a regionálnymi osvetovými zariadeniami celkovo päť súťaží a prehliadok v oblasti tradičnej ľudovej kultúry s rôznou periodicitou.

Šaffova ostroha

KRAJSKÁ POSTUPOVÁ SÚŤAŽ A PREHLIADKA SÓLISTOV V ĽUDOVOM TANCI

Šaffova ostroha, organizovaná Kultúrnym centrom Abova, je krajská postupová súťaž a prehliadka sólistov tanečníkov v ľudovom tanci. Hlavným cieľom je nadobúdanie vedomostí, rozvíjanie zručností a umelecko-odborný rast kolektívov a jednotlivcov v oblasti tradičného ľudového umenia a jeho folklorizovaných prejavov. Zámerom súťaže je prezentovať a konfrontovať súčasnú interpretáciu ľudového tanca, podnecovať interpretov a tanečných pedagógov v oblasti ľudového tanca na vyhládávanie a poznanie tradičného tanečného materiálu, prispievať k zachovávaniu, rozvíjaniu a oboznamovaniu verejnosti s jedinečnými hodnotami ľudového tanca ako súčasťou nášho nehmotného kultúrneho dedičstva. Súťaž sa koná každoročne a môžu sa jej zúčastniť tanečníci od 10 rokov, ktorí čerpajú materiál z územia Slovenska. Horná veková hranica súťažiacich je neobmedzená.

Ej, zahraj mi hudačku

KRAJSKÁ POSTUPOVÁ SÚŤAŽ A PREHLIADKA HUDOBNÉHO FOLKLÓRU DOSPELÝCH

Je vrcholným podujatím najvyspelejších ľudových hudieb, speváckych skupín, sólistov spevákov a inštrumentalistov zaoberajúcich sa interpretáciou hudobného folklóru na krajskej úrovni. Na tomto podujatí sa môžu zúčastniť všetky kolektívy a sólisti, ktorí vyvíjajú svoju činnosť na území Košického samosprávneho kraja. Súťaž sa koná s dvojročnou periodicitou. Hlavným cieľom je podporiť a rozvíjať pozitívny vzťah k tradičnej ľudovej kultúre a podnecovať k aktívnej činnosti v tejto oblasti, poskytnúť priestor na vzájomnú konzultáciu a diskusiu členov a vedúcich kolektívov s členmi odbornej poroty. Ďalej aktivizovať členov a vedúcich ľudových hudieb a speváckych skupín k tomu, aby vyhl'adávali, spracúvali a interpretovali hudobný materiál s dôrazom na dodržiavanie a rozvíjanie štýlových hudobno-interpretačných znakov tradičnej ľudovej hudby z územia Slovenska. Najlepší interpreti zastupujú Košický kraj na celoštátnej súťaži. Krajské kolo organizuje Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria.

Tancuj, tancuj

KRAJSKÁ POSTUPOVÁ SÚŤAŽ A PREHLIADKA CHOREOGRAFIÍ FOLKLÓRNYCH KOLEKTÍVOV

Hlavným cieľom súťaže je vytvárať priestor na prezentáciu aktívnej tvorby choreografov folklórnych kolektívov, uchovávanie, šírenie a rozvíjanie ľudovej kultúry Slovenska. Súťaže sa zúčastňujú kolektívy s choreografickým dielom čerpajúcim z tradičnej ľudovej kultúry z územia Slovenska, ktoré v minulosti nebolo prezentované na tejto súťaži. Folklórne kolektívy uvádzajú tradičný folklórny materiál v rôznych stupňoch štylizácie. Súťaž má dve kategórie:

- ☉ Komorné choreografie
- ☉ Choreografie veľkej formy.

Podujatie je verejným vystúpením, v ktorom súťažiaci uvedú súťažný blok.

Súťaž je trojstupňová. Po regionálnych je krajské kolo druhým stupňom súťažnej prehliadky. Krajské kolo organizuje KCÚBaR. Víťazi krajských kôl postupujú na celoslovenské kolo súťažnej prehliadky choreografií folklórnych kolektívov, ktoré sa koná v Liptovskom Mikuláši.

Na tej lúke, na zelenej

KRAJSKÁ POSTUPOVÁ SÚŤAŽ DETSKÝCH FOLKLÓRNYCH SÚBOROV

Cieľom a zámerom je podporovať rozvoj detských folklórnych súborov, zvyšovať ich umeleckú úroveň, popularizovať výchovu ľudovým umením a poukazovať na jej význam v komplexnej výchove. Viest' vedúcich detských folklórnych súborov k hlbšiemu poznaniu ľudových tradícií, poukazovať na nadväznosť výchovy a tvorby medzi detskými a mládežníckymi súbormi, na životnosť a vývojaschopnosť detskej tvorby a tým aj jej význam a miesto v národnej kultúre.

Súťaž a prehliadka je zameraná na súbory pôsobiace v Košickom samosprávnom kraji. S dvojročnou periodicitou ju organizuje Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria. Podujatiu predchádzajú regionálne súťaže, ktoré organizujú jednotlivé regionálne osvetové strediská KSK. Krajské kolo súťaže sa tradične koná v priestoroch kultúrneho domu v obci Buzica.

Vyvrcholením je celoštátne kolo detského folklórneho festivalu v Likavke. Postupujúce kolektívy na celoštátne kolo súťaže vyberá päťčlenná odborná porota.

Zahraj že mi, zahraj

KRAJSKÁ POSTUPOVÁ SÚŤAŽ A PREHLIADKA HUDOBNÉHO FOLKLÓRU DETÍ

Krajská súťažná prehliadka detských ľudových kolektívov a sólistov, zaoberajúcich sa interpretáciou hudobného folklóru, sa koná s dvojročnou periodicitou. Zúčastniť sa môžu všetky kolektívy alebo sólisti (bez ohľadu na príslušnosť k nejakému súboru alebo skupine), ktoré vyvíjajú činnosť na území Košického samosprávneho kraja a z toho územia aj čerpajú hudobný folklórny materiál. Cieľom súťaže je podporovať a rozvíjať u detí lásku k folklóru a podnecovať ich k aktívnej činnosti v tejto oblasti. Zámerom je motivovať deti a mládež k trvalému vzťahu k folklórnym tradíciám a umožniť im prezentovať výsledky svojej práce na verejnosti. Ďalším dôležitým cieľom podujatia je vyhl'adávať nové muzikantské a spevácke talenty a sprostredkovať hodnotné vystúpenia pre širokú poslucháčsku verejnosť. Najlepší interpreti zastupujú Košický kraj na Detskom festivale ľudovej hudby Vidiečanova Habovka.

Krajská súťaž je verejným koncertom, zloženým zo samostatných súťažných vystúpení. Podujatie je rozčlenené podľa kategórii. Neoddeliteľnou súčasťou prehliadky je rozborový seminár. Krajské kolo organizuje Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria.

Nositelia tradícií

KRAJSKÁ POSTUPOVÁ SÚŤAŽ A PREHLIADKA FOLKLÓRNYCH SKUPÍN

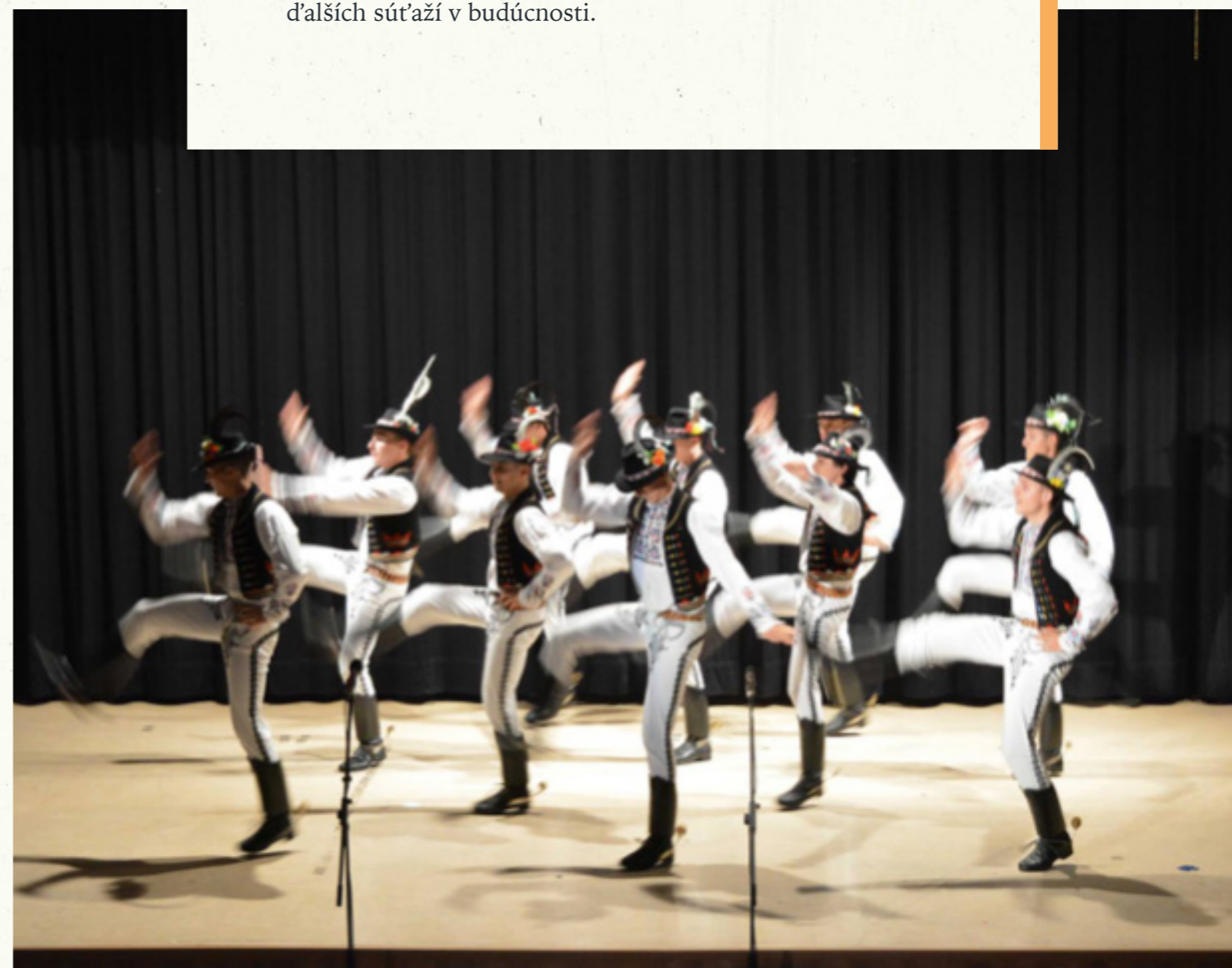
Je vrcholným podujatím tohto druhu na krajskej úrovni. Súťaž je určená všetkým vekovým kategóriám, nie je tematicky zameraná, ani vymedzená a koná sa každé tri roky. Hlavným cieľom je nadobúdanie vedomostí, rozvíjanie zručností a umelecko-odborný rast kolektívov a jednotlivcov prostredníctvom poznávania, realizácie a prezentácie v oblasti tradičného ľudového umenia a jeho folklorizovaných prejavov.

Súťaž predstavuje výsledky práce folklórnych skupín smerujúcej k oživovaniu miestnych tradícií a k ich opätovnému uvádzaniu do života dedinského spoločenstva. Poslaním súťaže je vyhľadávanie a rekonštruovanie neznámych alebo menej známych folklórnych tradícií. Krajské kolo organizuje Spišské osvetové stredisko.

Nová forma hodnotenia súťaží

V roku 2017 bola zavedená zmena v porotcovaní súťaže detských folklórnych súborov, ktorá bola pozitívne prijatá zo strany metodikov a vedúcich folklórnych kolektívov. Táto zmena spočívala v zastúpení tých istých porotcov na všetkých regionálnych kolách a krajskom kole súťaže. Porota následne zhrnula svoje postrehy a odporúčania do dokumentu, ktorý obdržali metodici tradičnej ľudovej kultúry v celom Košickom kraji.

Na základe tejto pozitívnej odozvy sa metodici zhodli, že stabilné zloženie poroty bude prospešné aj pri organizovaní ďalších súťaží v budúcnosti.

PREZENTÁCIA FOLKLÓRU

regiónov KSK

Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria malo možnosť prezentovať v roku 2017 svoje pravidelne organizované tanečné domy na najväčšom podujatí svojho druhu v Budapešti na XXXVI. ročníku *Táncszalálokzó*. Predstavili sa tanečníci a lektori z Košického kraja (Dušana Štecová, Štefan Štec, Marianna Svoreňová, Ján Vajda, Zuzana Liptáková, Mikuláš Szabó, Linda Luptáková a Vladimír Michalko) so slovenskými ľudovými tancami. Sprevádzala ich ľudová hudba Rada Kertisa z Košíc.

Dôležitým segmentom prezentácie folklóru je aj vytvorenie internetovej aplikácie „www.evidenciakultury.sk“. KCÚBaR v súlade so zákonom vedie evidenciu kolektívov a jednotlivcov z oblasti záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby (folklóru, hudby, spevu, tanca, výtvarníctva, fotografie, filmu a divadla).

Údaje zo zoznamu poskytne Národnému osvetovému centru v Bratislave, ktoré je poverené vedením centrálného zoznamu v rámci Slovenska. Krajská online evidencia bola zhotovená s cieľom vytvoriť aktuálny a aktualizovaný zoznam, ktorý skvalitní komunikáciu a prehľad kultúrnych aktérov v Košickom kraji.

KCÚBaR ako vybrané osvetové zariadenie s krajskou pôsobnosťou pripravuje pravidelné porady metodikov regionálnych osvetových zariadení KSK na úseku tradičnej ľudovej kultúry a záujmovej-umeleckej činnosti, poskytuje metodickú pomoc aj na rôznych podujatiach národnostnej menšinovej kultúry v regióne.

TANEČNÉ DOMY

s použitím metodiky
UNESCO

Zámerom tanečných domov je poskytnúť mladým ľuďom formu kvalitnej zábavy v doprovode živej ľudovej hudby s cieľom, aby sa ľudia opäť naučili zabávať prostredníctvom tradičného folklóru. Prvým krokom je osvojenie základných motívov a princípov tradičného ľudového tanca. Neskôr tieto poznatky začnú účastníci improvizovane využívať počas zábavy. Cieľovou skupinou je laická verejnosť prioritne v Košickom regióne, ale aj folkloristi - tanečníci, ktorí napomáhajú vytvárať atmosféru tradičnej ľudovej zábavy a tým pritiaľnu aj laikov.

Na podujatí účinkuje lektorský pár, ktorý koordinuje celý priebeh tanečného domu a učí tance daného regiónu so živou ľudovou hudbou. Zámerom organizátorov je dosiahnuť, aby návštevníci tanečných domov vedeli rozoznať „ľudovky“ od autentickej ľudovej hudby a ľudovo vyzerajúce tance od tradičného spôsobu tancovania. V tejto snahe používa kultúrne centrum s krajskou pôsobnosťou metodiku tanečných domov, ktorá bola vypracovaná v sedemdesiatych rokoch a je overená tisíckami tanečníkov v Maďarsku a v iných krajinách. Táto metodika bola v roku 2011 prijatá do medzinárodného zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Tieto tanečné domy sa konajú na území celého KSK, ale s mesačnou pravidelnosťou len v Košiciach.

DOM TRADIČNEJ KULTÚRY GEMERA

Vznikol po rekonštrukcii budovy Gemerského osvetového strediska v Rožňave. Poskytuje priestor na ochranu a rozvoj nehmotného a hmotného kultúrneho dedičstva v podobe edukačných a prezentačných aktivít, špeciálne v oblasti tradičnej remeselnej výroby. Sústreďuje sa na rozvoj tradičnej ľudovej kultúry Gemera a na rozvoj tradičnej remeselníckej výroby, monitorovanie, dokumentovanie a propagáciu formou vzdelávacej, prezentačnej, výskumnej a výstavnej činnosti.

Deti a mládež sa v tvorivých dielňach priúčajú histórii remesiel, získavajú poznatky o materiáloch a technológiách, ktoré naši predkovia využívali v bežnom živote. Spoznávajú krásu tvorenia v hrnčiarskej a tkáčskej dielni. Prípravu, význam a škálu lokálnych surovín sa učia používať v gastronomickej dielni na prípravu tradičných jednoduchých jedál. Pre dospelých, ktorí ovládajú základné postupy, sú v ponuke pravidelné klubové stretnutia tkáčskeho a hrnčiarskeho klubu, klubu paličkovanej gemerskej čipky. Pre začiatočníkov sú určené cyklické vzdelávacie kurzy tkáčstva, hrnčiarstva a paličkovanej čipky, alebo jednorazové workshopy výroby modrotlačce, zápästkovej techniky, voskových kvietkov a pod. Priestor na spoločné tvorenie vo všetkých dielňach dostávajú rodičia, starí rodičia s deťmi počas tzv. rodinných dní.

V tkáčskej dielni sú autentické zariadenia na tradičnú výrobu od ľanu až po plátno, kolovrátok, niekoľko druhov drevených krosien a snovacie zariadenie, malé drevené krosienka, rámy na ručné tkanie, doštičky na výrobu tkaníc, formy na zápästky, pomôcky na výrobu paličkovanej čipky. Hrnčiarska dielňa je vybavená tromi modernými elektrickými hrnčiarskymi kruhmi, kruhovou elektrickou veľkoobjemovou vypalovacou pecou, valcovacím stolom, rôznym materiálom a nástrojmi. Gastronomická dielňa je zariadená v duchu tradičnej kuchyne murovanou pecou s otvoreným ohniskom, klasickým sporákom s rúrou na pečenie a zabudovanou nádobou na ohrev teplej vody, má priestor na pečenie chleba a prípecek. Činnosti v dielňach zabezpečujú vlastní odborní lektori, prípadne externí remeselníci, či autentickí nositelia tradícií.

Široká verejnosť vníma ako najvýraznejší prejav aktivít v oblasti tradičnej ľudovej kultúry na území Košického samosprávneho kraja festivaly. Sú to typické folklórne festivaly aj folklórne slávnosti (napr. abovské, gemerské, spišské, zemplínske), ďalej tematické festivaly s charakterom tradičnej ľudovej kultúry (napr. na tému dožiniek, vinobrania, gastronómie, prezentácie krojov, rôznych zvykov, tradícií), alebo iné kultúrne festivaly multižánrového charakteru s prezentáciou hodnôt tradičnej ľudovej kultúry cez tanec, tradičné remeslá i tradičné jedlá.

FESTIVALY

Na území KSK sa uskutoční počas jedného roka niekoľko desiatok rôznych festivalových aktivít a slávností, organizátormi ktorých sú kultúrne zariadenia KSK, obce a iné subjekty (vo väčšine prípadov vytvorením partnerstva). Prvotným cieľom festivalov s prvkami tradičnej ľudovej kultúry je rozvoj kultúry, kultúrnej identity a kultúrneho potenciálu v podmienkach jednotlivých obcí, mikroregiónu, regiónu, ale predovšetkým šírenie hodnôt kultúrneho dedičstva.

Na nasledujúcich stranách je výber z portfólia jednotlivých kultúrno-osvetových zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK, najtypickejšie festivalové aktivity s dlhoročnou tradíciou, resp. vysokou návštevnosťou či špecifickým charakterom.

Krojový ples

Miesto konania: obce v údolí Bodvy

Organizátor: Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria
v Moldave nad Bodvou

KCÚBaR od roku 2010 každoročne organizuje jedinečný krojový ples. Hlavným cieľom tohto podujatia je oživenie fašiangových zvykov a prezentácia širokej palety ľudových krojov. Narastajúci záujem o účasť na plese dokazuje, že nosenie kroja počas rôznych slávností a podujatí je aj v súčasnosti prijateľné. O krojovú rôznorodosť sa starajú domáci a zahraniční hostia plesu. K dobrej nálade prispieva bohatá večera zo zabíjačkových špecialít, dobré víno a kvalitná tradičná ľudová hudba.

Abovské folklórne slávnosti

EURO FOLK

Miesto konania: amfiteáter v Rozhanovciach

Organizátori: Kultúrne centrum Abova v Bidovciach a Obec Rozhanovce

Abovské folklórne slávnosti sú v rámci Košického samosprávneho kraja jediným festivalom, ktorý bol zaradený do medzinárodného zoznamu folklórnych festivalov EURO FOLK. Festival je prezentáciou regionálnej tradičnej ľudovej kultúry a víťazov regionálnych a krajských súťaží, prienikom folklóru a iných žánrov. Podujatie prezentuje i tradičné remeslá, tradičnú domácu kuchyňu, udržiava a prehľbuje záujem o ľudovú kultúru vo všetkých jej podobách. Vytvára priestor na stretnutie rôznych národností, a tak prispieva k rozvíjaniu a oboznamovaniu sa s kultúrnym bohatstvom Slovenska a iných národov. Rok 2018 je jubilejným 50. ročníkom Abovských folklórnych slávností.

Jánske ohne nad Šíravou

Miesto konania: Jazero Vinné

Organizátori: Obec Vinné, Zemplínske osvetové stredisko v Michalovciach, Krajská organizácia CR – Košice Región Turizmus

Hlavným zámerom podujatia je zachovanie tradícií a zvykov spojených s letným slnovratom. Jánske ohne využívajú v programe aj oheň a rôzne svetelné efekty. Festival ponúka okrem zvykov na Jána aj vystúpenia folklórnych súborov i hudobných skupín, výstup na Viniansky hrad a priblíženie regionálnej histórie zážitkovou formou, ukážky dobových bojov, remesiel, ochutnávku vín i regionálnych špecialít, súťaže a hry pre dospelých. Vyvrcholením obľúbeného podujatia je zapálenie tradičnej jánskej vaty. Tento festival, ktorý vznikol v rámci programu Terra Incognita, má so svojou pestrou ponukou potenciál byť vyhľadávaným podujatím na Zemplíne s charakterom kultúrneho turizmu.

Spišské folklórne slávnosti

Miesto konania: Spišský salaš
Organizátori: Spišské osvetové stredisko v Spišskej Novej Vsi,
Mesto Spišské Podhradie, Spišský salaš

Už tradične posledný júnový víkend v roku patrí Spišským folklórnym slávnostiam, ktoré sa konajú v atraktívnom prostredí Spišského salaša v Spišskom Podhradí. Je to jediný festival, ktorý sa koná na území iného samosprávneho kraja. Spišské osvetové stredisko z roka na rok obohacuje toto podujatie novinkami vďaka inovatívnej tvorbe dramaturgie na vysokej odbornej úrovni. Aj 45. ročník v roku 2017 prilákal tisíce návštevníkov na prezentáciu tradičnej ľudovej kultúry predovšetkým regiónu Spiša, vystúpenie víťazov z regionálnych, krajských i celoštátnych súťaží, jubilujúce kolektívy, na prezentáciu remesiel vo vytvorenej uličke, či gastronomické špeciality.

Gemerský folklórny festival

Miesto konania: Rejdová
Organizátor: Obec Rejdová a Gemerské osvetové stredisko v Rožňave

Festival vstupuje v roku 2018 do svojho 45. ročníka. Je najtypickejším festivalom so širokým spektrom znakov tradičnej ľudovej kultúry predovšetkým vďaka nevšednému prostrediu, kde sa festival koná. Rázovitá obec Rejdová ponúka jedinečnosť tým, že verejnosti sú priamo v dedine prístupné tradičné rejdovské dvory – gazdovský, bačovský, pastiersky, banický, včelársky, remeselnícky, poľovnícky, hasičský i muzikantský. Festival pripomína divákovi zvyky, obyčaje a tance takmer z celého Gemera prostredníctvom scénických programov na malej a veľkej scéne s množstvom sprievodných podujatí priamo v obci i v amfiteátri.

Chlebom a vínom

Miesto konania: Trebišov

Organizátor: Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove

Festival patrí medzi mladšie podujatia v Košickom samosprávnom kraji. Vznikol v roku 2013 v rámci programu na podporu kultúrneho turizmu Terra Incognita. Jedinečnosťou podujatia je jeho obsahové zameranie na dožinky, ktoré sú známe z minulosti ako slávnosť ukončenia žatvy a poďakovania za úrodu. Počas dožinkových slávností čaká na návštevníkov okrem vystúpení folklórnych kolektívov aj atraktívny sprievodný program. Môžu spoznať tradičné postupy výroby chleba, ale aj iné remeselnícke zručnosti (tkanie pokrovcov, drevorezba, pletenie lana...). Samozrejmosťou je prezentácia súčasných i historických poľnohospodárskych strojov.

Svätomartinský festival A JARMOK DOMÁCICH PRODUKTOV – LIBAGALIBA

Miesto konania: Veľké Trakany

Organizátori: Kultúrne centrum Medzibodrožia a Použia
v Kráľovskom Chlmcí a Obec Veľké Trakany

Festival má v kraji výnimočné postavenie. Jeho ústrednou témou je gastronómia a zvlášť husacie špeciality. Napriek pomerne krátkej histórii svojej existencie má veľmi progresívny vývoj počtu návštevníkov, ktorý v roku 2017 dosiahol sedem tisíc. Festival je oslavou tradícií, folklóru, zábavy, stretávkou generácií, slávnosťou kvalitných vín a miestnych gastronomických špecialít. Festival sa úspešne zaradil k popredným podujatiam na prezentovanie kultúrnej rozmanitosti Zemplína s dôrazom na kultúru regiónov Medzibodrožia a Použia.

šicKE-košicKE

STRETNUTIE PRIATEĽOV FOLKLÓRU

Miesto konania: Kasárne Kulturpark, Košice

Organizátori: Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria
v Moldave nad Bodvou a folklórne kolektívy z celého kraja

Festival šicKE-košicKE (Stretnutie priateľov folklóru) je podujatie, ktoré je pokračovaním 20-ročnej histórie Košických folklórnych dní. Ich hlavným organizátorom bolo dlhé roky Košické folklórne štúdio. V roku 2016 odštartoval nultý ročník nového podujatia s názvom šicKE-košicKE (Stretnutie priateľov folklóru), na ktorom sa dohodli členovia Platformy tradičnej kultúry. Zámerom je pokračovať v podujatí, ale v novom šate, s novou myšlienkou. Cieľom je spájať detské, mládežnícke a dospelé folklórne kolektívy v Košickom kraji. Vytvoriť priestor na vzájomné stretnutia, priblížiť ľudové tance, hudbu, spev, remeslá, kroje. Počas festivalu sa konajú tanečné a spevavé workshopy pre deti aj dospelých, prezentujú sa jednotlivci a kolektívy z celého Košického kraja. Sprievodnými podujatiami sú remeselné tvorivé dielne a odborné prednášky.

MEDZINÁRODNÉ STRETNUTIE

Betlehenských pastierov

Miesto konania: Košice a Janík

Organizátori: Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria
v Moldave nad Bodvou, Obec Janík a Divadlo Thália

Uchovávanie tradičných kultúrnych hodnôt má pre dnešného človeka veľký význam. K vianočným zvykom vo všetkých krajinách Karpatského oblúka neodmysliteľne patria hry betlehenských pastierov. Každá obec, každý kraj a národ však majú v hraní betlehemskej scény svoje originálne a jedinečné prvky. Preto je zaujímavé sledovať, v čom sa líšia a v čom sú si podobné. Podujatie ponúka pohľad na tradičné vianočné zvykoslovie vo výtvarnom, folklórnom a remeselnom prejave najmä obecnstvu z mestského prostredia, ktoré sa už neidentifikuje s tradičnými kultúrnymi symbolmi komunity.

Pre Odbor kultúry a cestovného ruchu Úradu Košického samosprávneho kraja vydalo Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria, kultúrne zariadenie KSK s krajskou pôsobnosťou.

Zodpovedný redaktor	MA Michal Kupec
Zostavila	Mgr. Zsuzsanna Cehelská, Mgr. Beáta Smutná
Grafická úprava	Mikuláš Szabó
Foto	Archív kultúrno-osvetových zariadení v KSK
Tlač	BEKI Design, s.r.o Košice
Náklad	100 ks
Rok vydania	2017

Nepredajné